

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Tekstiili & Muoti ry suhtautuu erittäin myönteisesti valtioneuvoston ehdotukseen kiertotalousohjelmaa koskevasta periaatepäätöksestä ja kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiään edistämishjelman sisältöön.

Näemme, että kiertotalous tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia Suomelle ja suomalaisille tekstiilialan yrityksille. Suomessa on tehty pitkäjänteistä kehitystyötä poistotekstiilien keräyksen, lajittelun ja kierrätysteknologioiden kehittämiseksi. Parhailaan valmistaudutaan teollisen mittakaavan tuotantotoimintojen käynnistämiseen niin poistotekstiilien prosessoinnin kuin uusien kierrätys- ja biopohjaisten tekstiilikuitujen tuotannon osalta.

Pidämme hyvänä, että ohjelmaehdotuksessa kiertotaloutta lähestytään laaja-alaisesti ja muutosta edistetään niin kehittämällä sääntelyä kuin luomalla kannusteita sekä yrityksille että kuluttajille. EU-tasolla resurssi-intensiivinen tekstiiliala on nostettu yhdeksi Euroopan komission maaliskuussa 2020 julkaiseman kiertotalouden toimintasuunnitelman fokusalueista. Työ EU:n tekstiilistrategian ympärillä on käynnistymässä tänä vuonna. Sektorikohtaisesti tarkasteltuna Suomen kiertotalousohjelmaa koskevassa ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet jäävät mielestämme melko yleiselle tasolle.

Tavoitteet:

Ohjelmaehdotuksen tavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia, mikä on mielestämme kannatettavaa, kun pyrkimyksenä on vahvistaa Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Suomen Tekstiili & Muoti pyrkii myös omalta osaltaan edistämään vähähiilisyys- ja kiertotalouteen tähtäävien toimintamallien kehittämistä tekstiilialalla.

Ohjelmaehdotuksessa asetetut määrälliset tavoitteet luonnonvarojen sekä resurssien ja materiaalien käytölle keskittyvät ainoastaan kotimaiseen kulutukseen. Näkemyksemme mukaan tavoitteita tulisi täydentää kattamaan myös muut negatiiviset ulkoisvaikutukset sekä tuotteiden koko elinkaarenaikaiset ympäristövaikutukset. Myös hyödyt kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisesta tulisi sisällyttää tavoitteisiin, sillä niiden edistäminen kannustaisi yrityksiä uudistumaan ja tarjoaisi mahdollisuuden luoda kiertotaloudesta uutta kansainvälistä liiketoimintaa Suomeen.

Näkemyksen mukaan toimenpiteiden keskittäminen resurssi-intensiivisille toimialoille tarjoaisi parhaan mahdollisuuden edistää suomalaisyritysten kiertotalousratkaisujen käyttöönottoa myös muualla EU:ssa ja kansainvälisesti. Tämä tukisi mielestämme tavoitetta kiertotalous-Suomesta vahvana vaikuttajana maailmalla ja kestävien ratkaisujen tarjoajana kansainvälisillä markkinoilla.

Muutosta tukeva sääntely:

Suomen Tekstiili & Muoti pitää erittäin tärkeänä, että Suomessa edistetään kiertotaloutta tukevaa lainsäädäntöä ja sujuvoitetaan siihen liittyviä prosesseja. Myös uusien taloudellisten kannusteiden luominen on näkemyksemme mukaan välttämätöntä systemaattisen muutoksen aikaansaamiseksi ja kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toivomme, että erityisesti huomiota kiinnitetään nykysääntelyssä tunnistettuihin pullonkauloihin, kuten jätelainsäädäntöön, joka perustuu pitkälti lineaarisen talouden malliin. Kiertotalouteen perustuvaa liiketoimintaa tulee edistää esimerkiksi keventämällä uusioraaka-aineiden käsittelyyn ja kiertotalouskokeiluihin liittyviä ympäristölupaprosesseja, kehittämällä End of Waste -käytäntöjä sekä edistämällä kierrätysraaka-aineiden sujuvia siirtoja EU:n sisällä.

Kiertotaloudessa EU-tason sääntely on merkittävässä roolissa. Tällä hetkellä EU-tasolla käynnissä on useita rinnakkaisia ja toisiinsa linkittyviä kiertotaloutta ja kestävyyttä edistäviä aloitteita. On erittäin kannatettavaa, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti kiertotaloutta tukevan lainsäädännön kehittämiseen EU:ssa ja luo työkaluja esimerkiksi kiertotalouden mukaiseen tuotesuunnitteluun. Kansallisesti ei tule kuitenkaan lähteä asettamaan muuta Eurooppaa tiukempia vaatimuksia esimerkiksi tuotteiden elinikään tai kestävyteen liittyen. Päätöksissä tulee huomioida suomalaisyritysten kansainvälinen kilpailukyky.

Taloudelliset kannusteet tärkeitä:

Suomen Tekstiili & Muoti ry pitää tärkeänä, että kiertotalous perustuu markkinaehtoisille ratkaisuille. Kannatamme ohjelmaehdotuksessa esitettyjen taloudellisten ohjauskeinojen hyödyntämistä ja TKI-rahoituksen vahvistamista vauhdittamaan siirtymää ja käynnistämään uusia kiertotalousmarkkinoita. TKI-rahoituksen lisäksi myös tuotannolliset investoinnit ovat tärkeitä. Koronakriisin aikana on otettu käyttöön väliaikaisia investointitukia kiertotalouteen ja vihreään siirtymään ja näiden jatko olisi tarpeen varmistaa.

Erityisesti kuluttajamarkkinoilla taloudellisilla ohjausekeinoilla voitaisiin näkemyksemme mukaan nopeasti luoda kannusteita kiertotaloutta tukeviin valintoihin. Esimerkiksi korjauspalveluiden käytettävyyden edistämistä taloudellisilla kannusteilla olisi mielestämme syytä selvittää. Kuluttajamarkkinoiden muutos vie aikaa, joten pidämme tärkeänä, että näitä mahdollisuuksia ryhdytään selvittämään heti ohjelmakauden alkuvaiheessa.

Muuttaakseen nykyistä järjestelmää taloudellisten ohjausekeinojen tulee olla riittävän vaikuttavia. Lisäksi on tärkeää huolehtia, että ne ovat yrityksille ennakoitavia, houkuttelevia ja reiluja. Tällä hetkellä neitseelliset tekstiiliraaka-aineet ovat kierrätysraaka-aineita edullisempia. Muutoksen tueksi odotamme erityisesti toimia, jotka mahdollistavat kierrätysmateriaalien käytön kannattavasti, synnyttävät niille markkinoita ja kannustavat liiketoiminnan palvelullistamiseen. Oikein valitut ja huolellisesti suunnitellut taloudelliset ohjausekeinot ovat kuitenkin mielestämme ehdottoman tarpeellinen keino systeemitason muutoksen aikaansaamiseksi.

Kiertotaloudesta talouden perusta:

Suomen Tekstiili & Muoti pitää ohjelmaehdotuksessa olevaa kirjausta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksen vahvistamisesta erittäin tärkeänä. Tämän lisäksi rahoitusta tulisi ohjata uusioraaka-aineita ja kiertotalousratkaisuja hyödyntäviin laitosinvestointeihin. Esimerkiksi kierrätys- ja biopohjaisten tekstiilien osalta on huolehdittava, että Suomesta ei tule pelkästään uusien tekstiilikuituteknologioiden vientimaa. Myös jatkojalostukseen kohdistuvat investoinnit on saatava sijoittumaan Suomeen, jotta erilliskerätyt poistotekstiilit voidaan hyödyntää mahdollisimman lähellä niiden syntypaikkaa.

Haluamme tässä kohtaa muistuttaa, että tekstiilit ovat erittäin korkean jalostusarvon tuote biopohjaisille raaka-aineille ja Suomessa valmistetuilla tekstiilikuiduilla voidaan tulevaisuudessa korvata globaaleilla kuitumarkkinoilla erityisesti puuvillaa ja viskoosia. Näiden yhteenlaskettu tuotanto on maailmanlaajuisesti noin 32,7 miljoonaa tonnia vuodessa. Uusilla Suomessa kehitetyillä teknologioilla tekstiilikuituja voi valmistaa lähes mistä tahansa selluloosaa sisältävästä materiaalista: puusta, maatalouden ja elintarviketuotannon sivuvirroista, kierrätyskartongista tai poistotekstiilistä. Tämä tarjoaa merkittävän mahdollisuuden vähentää kasvihuonekaasupäästöjä kansainvälisesti sekä edistää Suomen tavoitetta luoda hiilineutraalista kiertotalousyhteiskunnasta menestyvän taloutemme perusta.

Siirtymän vauhdittamiseksi on mielestämme erittäin kannatettavaa, että myös EU:n elpymisvaroja kohdennetaan kiertotalouden mukaisten pilotti- ja demonstraatiovaiheen investointien tukemiseen. Esimerkiksi tekstiilien kierrätyskeskittymän sijoittuminen Suomeen voisi tuottaa arviolta 1 400 uutta työpaikkaa keräilyyn, käsittelyyn ja jalostuksen arvoketjuun. Toiminnan käynnistämiseen, kansainvälisen ekosysteemin kehittämiseen ja poistotekstiilien käsittelykapasiteetin kasvattamiseen voitaisiin verrokkimaiden tapaan hyödyntää EU:n elpymisvaroja.

Onnistumisen avaimet:

Tekstiili- ja muotialan toimivan kiertotalousekosysteemin rakentuminen Suomeen on keskeisessä roolissa markkinoiden toimivuuden ja liiketoiminnan kannattavuuden näkökulmasta. Suomessa on Business Finlandin ja Ympäristöministeriön tuella rakennettu laajaa tekstiilien kiertotalousekosysteemiä (Telaketju). Tällä ekosysteemillä on edellytykset palvella myös muita EU-maita tulevaisuudessa. Ekosysteemityön jatkuvuuden turvaamiseksi pidämme erittäin tärkeänä, että ohjelmaehdotuksessa tähän kaavailtu rahoitus toteutuu.

Suomen Tekstiili & Muoti pitää erittäin tärkeänä, että ohjelmaehdotuksessa on tunnistettu myös digitalisaation välttämättömyys osana kiertotaloutta. Suomessa tekstiilien kiertotaloudesta ja kierrätysraaka-aineiden jatkojalostamisesta on mahdollisuus luoda kannattavaa liiketoimintaa hyödyntämällä monipuolisesti nimenomaan digitalisaation ja automatisaation tarjoamia mahdollisuuksia. Lisäksi digitalisaatio tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia erilaisiin tekstiili- ja muotialan uusiin palvelumalleihin. Ohjelmaehdotuksessa on mielestämme hyvin tunnistettu tarve myös datan saatavuuden ja käytettävyyden edistämiseen. Jotta pysymme mukana kansainvälisessä kehityksessä, on Suomen Tekstiili & Muoti ry:n näkemyksen mukaan tärkeää tarttua erityisesti kiertotalouden digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin mahdollisimman nopeasti ohjelmakauden alkuvaiheessa.

Tekstiilialalla tehdään Suomessa huipputasoista tutkimusta ja edistetään aktiivisesti innovaatioita, jotka liittyvät kiertotalouteen, palvelullistamiseen sekä kiertotalouden periaatteiden mukaiseen tuotesuunnitteluun ja materiaalivalintoihin. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi pidämme tärkeänä, että kiertotalouden perusteet opitaan jo perusopetuksessa, jossa tekstiilit ja vaatetus ovat luontainen lähestymistapa lapselle kiertotalouteen. Tekstiilituotteiden elinkaaren pidentämisen näkökulmasta on myös tärkeää säilyttää tekstiileihin liittyvät kädentaidot osana perusopetusta. Tietoja tulee syventää pakollisin opinnoin toisella asteella ja edelleen korkeakoulutuksessa. Toistaiseksi aihe on ollut alan opinnoissa liian paljon valinnaisuuden varassa. Lisäksi tarvitaan joustavia ja ketteriä jatkuvan oppimisen ratkaisuja. Erityisesti tekstiilien tekninen ymmärrys on keskeisessä roolissa materiaali- ja prosessivalinnoissa.

Lopuksi haluamme muistuttaa, että toimintaympäristön tulee kaikin tavoin tukea ja kannustaa yrityksiä uusioraaka-aineiden käsittelyyn ja hyödyntämiseen. Kannatamme konkreettista ehdotusta siitä, että julkisilla hankinnoilla luodaan markkinoita sekä tuetaan kiertotalouteen ja vähähiilisyteen perustuvien ratkaisujen kysyntää. Lisäksi on tärkeää huolehtia, että kiertotalouteen perustuva teollinen toiminta katsotaan muun teollisuuden kanssa tasavertaiseksi. Tällä hetkellä kierrätystoimijat tulkitaan usein jätehuollon toiminnan piiriin, mikä johtaa muuta teollisuutta korkeampaan sähköveroluokkaan. Erilainen verokohtelu vääristää hintakilpailua neitseellisten ja kierrätettyjen raaka-aineiden välillä. Kiertotalouteen perustuva materiaalien teollinen prosessointi ja hyödyntäminen tulisi siirtää sähköveroluokkaan II.

Seuranta ja toteutus:

Suomen Tekstiili & Muoti pitää tärkeänä, että elinkeinoelämä ja yritykset kytetään tiiviisti ohjelman toteutukseen ja sen seurantaan. Haluamme myös muistuttaa, että vaikka tekstiileihin viitataan ohjelmassa suoraan vain muutaman esimerkin kohdalla, niin useat esitetyt toimenpide-ehdotukset vaikuttavat merkittävästi myös alan toimijoihin ja olemme mielellään mukana tulevilla sidosryhmien foorumeissa.

Mäki Satumaija
Suomen Tekstiili & Muoti ry